

жавоблар калити оркали ўзлари текширадilar (Тест саволлари калити видеопроектор оркали экранда акс эттирилади). Дарснинг яқунловчи қисмида ўқитувчи пауза режимда видеоролик қайта намоиш қилиб, ҳар бир тест саволининг жавобига изоҳ беради. Ўқувчиларга уйда мустақил бажариш учун вазифа беради ҳамда топшириқларни тўғри бажарган, дарс давомида фаол иштирок этган ўқувчиларнинг компетентлиги ва билимини куйида келтирилган баҳолаш мезонларига амал қилган ҳолда баҳолайди (3-расм).

(3-расм). Дарс давомида ўқувчиларнинг компетентлиги ва билимини баҳолаш мезонлари

Баҳолаш мезонлари	Рейтинг бали	Баҳолаш кўрсаткичи
Янги мавзуга оид назарий ва амалий билимга эга. Саволларга тўлиқ жавоб беради. Мавзунинг моҳиятини тўлиқ тушунади. Хатоларга йўл қўймайди. Назарий саволларга ҳаётий мисоллар оркали изоҳлар келтиради. Креатив фикрлаш қобилиятига эга.	5	Аъло, 86-100%
Янги мавзуга оид назарий билимга эга. Саволларга жавоб беради. Мавзунинг моҳиятини тушунади.	4	Яхши, 71-85%
Мавзуга оид топшириқларни бажаришга ҳаракат қилади. Саволларга жавоб беришга ҳаракат қилади. Мавзунинг моҳиятини тўлақонли тушунмайди.	3	Қониқарли, 55-70%
Мавзуга оид топшириқларни хато бажаради. Мавзунинг моҳиятини тушунмайди.	2	Қониқарсиз 0-54%

Дарс давомида ўқувчилар ҳаракатини фаоллаштириш ва уларнинг билимини, компетентлигини рағбатлантириш мақсадида, экранда (проектор ёрдамида), кичик гуруҳлардаги ўқувчилар жамғарган баллар экранда эълон қилиниб бориши, яъни қайси гуруҳ илгарилар кетаётганлигининг намоиш этилиши, ўқувчиларда ғурур, муваффақият нашидасини ҳис этиш туйғусини шакллантиради.

Хулоса қилиб айтганда, Ўзбекистон тарихи дарсларида ўқувчиларнинг миллий қадриятларга бўлган қизиқишларини шакллантиришда аجدодларимиздан бизгача сақланиб қолган улкан илмий мерос, уларнинг

ўғитлари, пурмаъно сўзлари дастуриламал бўлиб хизмат қилади десак муболаға бўлмайди. Бу борада улуғ испан адиби Сервантеснинг “Тарих-фаолиятимизнинг хазинаси, ўтмиш гувоҳи, бугунги кун учун ибрат ва ўғит, келажак учун эса огоҳлантиришдир” деган сўзларини такрорлаш ўринлидир. Дарҳақиқат, тарихни билмаган киши ҳар қадамда хатога йўл қўяди, ўз тарихи билан фахрланмайдиган халқ эса ўз келажagini тасаввур қилолмайди [3:23].

Инсоният онги учун қурашлар майдонига айланган жамиятда, глобаллашув даврида, ўқувчиларни турли бўзғунчи қучларнинг ахборот ҳурўжларидан огоҳ этиш ва муносиб ҳимоя қилишда қўйидаги ўстувур педагогик мажбуриятларни бажариш масъулияти ижтимоий фан ўқитувчилари зиммасига юклатилади:

–ўқувчиларда халқимизнинг маънавий-маърифий қадриятларига, унинг маданияти ва урф-одатларига чуқур ҳурматни, уларда ҳалоллик, виждонийлик, ватанпарварлик, садоқат, фидокорлик сингари шахсий фазилатларни, шунингдек, миллий ғурур туйғуларини шакллантириш;

–ватанимиз тарихи ва бой маданияти, буюк аجدодларимизнинг бебаҳо мероси, Ватан озодлиги йўлида ғанимларга қарши мардонавор курашган қаҳрамонларимиз, юрт мустақиллиги учун ўзини қурбон қилган ватандошларимизнинг жасорати асосида, Ўзбекистон халқига содиқ бўлган ўқувчиларни тарбиялаш;

– ижтимоий-сиёсий дунёқараш, интеллектуал салоҳият, ижодий, таҳлилий ва креатив фикрлаш қобилиятига эга бўлган, энг ривожланган давлатларда таълим олаётган тенгдошлари билан рақобатлаша оладиган замонавий ўқувчи шахсини шакллантириш.

Бугунги кун тарихи фани ўқитувчилари юқоридаги ўстувур педагогик мажбуриятларни бажаришлари билан бир қаторда ўқувчиларни ватан тарихини мукамал ўрганишга, ўз тарихи билан фахрланишга, айниқса, миллий қадриятларга бўлган қизиқишларини ривожлантиришнинг инновацион усулларини таълим жараёнига жорий этишнинг самарали механизмини татбиқ этишлари муҳимлиги ривожланган мамлакатлар тажрибасида яққол кўриниб турибди.

Адабиётлар

1. Мамараджабов Б.Б. Миллий қадриятларимиз тарбия жараёнида самарадорлик омили сифатида. //Замонавий таълим.-Т.: 2014, №12. 3-10-б.
2. Мирзиёев Ш.М. Ислоҳ ҳамкорлик ташкилоти Ташқи ишлар вазирлари кенгаши 43-сессиясидаги нутқи. 2016 йил 18 октябр. Ўзбекистон миллий ахборот агентлиги расмий сайти. uza.uz.
3. Каримов И.А. Ўрта асрлар шарқ алломалари ва мутафаккирларининг тарихий мероси, унинг замонавий цивилизация ривожига роли ва аҳамияти. Халқаро конференция материаллари. 2014-йил 15-16 май. -Самарқанд: -Т.: 2014, 87-б.

РЕЗЮМЕ
Ушбу мақолада Ўзбекистон тарихи дарсларида ўқувчиларнинг фаоллигини ошириш, уларнинг миллий қадриятларга қизиқишларини шакллантириш ҳамда дарс жараёнига педагогик дастурий воситаларни қўллаш методлари ёритиб берилган.

РЕЗЮМЕ
В статье говорится о том, как улучшить активность учащихся на уроках истории Узбекистана, развивать у них интерес к национальным ценностям и использовать педагогическое программное средство в учебном процессе.

SUMMARY
The article talks about how to increase students' activity at the lessons in History of Uzbekistan, develop their interest to national values and use pedagogical software in the educational process.

ЎҚУВЧИЛАР ИНТЕЛЛЕКТУАЛ-МАЪНАВИЙ САВИЯСИНING ЎСИШИДА КИТОБХОНЛИК МАДАНИЯТИНИНГ РЕАЛ ИМКОНИЯТЛАРИ ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ

С.Холматова - мустақил тадқиқотчи

Қори Ниёзий номидаги Ўзбекистон Республикаси Педагогика фанлари илмий тадқиқот институти

Таянч сўзлар: интеллектуал-маънавий, ўзлаштириш даражалари, китобхонлик маданияти, таълим амалиёти, маънавий иммунитет, глобаллашув жараёни.

Ключевые слова: интеллектуально-духовный, уровень читательской культуры, учебная практика, духовный иммунитет, процесс глобализации.

Key words: intellectually-spiritual, level of reading culture, training practice, spiritual immunity, the process of globalization.

Жамиятнинг ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан тараққиёт талабларига мос равишда ривожланиб бориши, ахборот муҳитининг глобаллашуви мамлакатимизнинг таълим тизимига бўлган талабни мураккаблаштириб бораверади. Бугунги кунда

Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегиясида «умумий ўрта таълим сифатини тубдан ошириш; таълим ва ўқитиш сифатини баҳолашнинг халқаро стандартларини жорий этиш» ўстувур вазифа этиб белгиланган, шунингдек

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017.06.04 қабул қилинган 187-сон “Умумий ўрта ва ўрта махсус, касб-хунар таълимининг давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида”ги Қарори ҳамда бошланғич таълим учун ўқув дастурлари ва замонавий ўқув-методик мажмуалардан кенг қўламда фойдаланишни тақозо этади.

Шундан хулоса қиладиган бўлсак, замонавий ахборот-коммуникация технологиялари жадал ривожланаётган глобаллашув жараёнида ўқувчи-ёшларда китобга бўлган қизиқишни ошириш, ўқувчиларнинг маънавий-интеллектуал савиясининг ўсишида китобнинг ўрни ва аҳамияти ниҳоятда зарур эканлигини барчамиз жуда яхши түшүнәмиз. Маълумки, Мухтарам Президентимизнинг 2017 йил 12 январдаги “Китоб махсулотларини чоп этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутолааси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғибот қилиш бўйича комиссия түзиш тўғрисида”ги фармойиши китобхонлик маданияти тарғиботини янги босқичга кўтарди. Ушбу ўринда давлатимиз раҳбари белгилаб берган мазкур ўстувор вазифани изчил ва тизимли равишда амалга ошириш механизмларини таълим амалиётига жорий этиш вазифаси турибди. Ўқув-тарбия жараёнидан қутилаётган пировард натижа таълим тараққиётини, таълим тараққиёти эса ўз навбатида жамиятнинг тараққиётини белгилайди десак хато қилмаган бўламиз, чунки таълим натижаси ҳар доим ўқувчиларнинг ўқув материалларини ўзлаштирганлик даражаси билан боғлиқдир, ушбу ўринда ўқитувчи ва ўқувчи Давлат Таълим Стандартларини бажариш баробарида ўз олдиларига муайян мақсадларни қўяди ва шу мақсадга эришиш учун ҳаракат қилади. Қачонки ўқитувчи ва ўқувчилар мақсадлари кесишган нуқтада таълим натижаси самарали бўлади, лекин масаланинг бошқа тамони бор, яъни таълим натижаси ҳар доим субъектив ва индивидуал характерга эга бўлган. Чунки, ўқув материалларини ўзлаштириш қийинчиликлари ва қувончларини фақатгина ўқувчи ҳис қилади, айнан шу жараёнда ўқитувчи ўқувчининг мотивлари, ҳис-туйғулари, интилиш ва қизиқишларига таъсир қила оладиган шахс сифатида намоён бўлади. Ўқитувчи таълим натижасини тез-тез текшириб, ўқувчиларни ўқув материалларини ўзлаштирганлик даражаларидан огоҳ қилиб туради. Ўқувчилар эса ўз ютуқ ва камчиликларини англаб, ютуқларини кўпайтиришга, камчиликларини бартараф этишга интилади, бу эса ўз навбатида таълимнинг субъектив қимматини, бинобарин, ўқувчи учун таълимнинг шахсий аҳамияти ошади, ўқувчилар ўқиш-ўрганишнинг зарурийлигини таълим жараёнининг ҳақиқий субъектига айланган пайтда англайди, демак, шундай экан ўқувчиларнинг интеллектуал-маънавий даражасининг ўсишида, ўқув материалларининг ўзлаштиришларида асосан тафаккур жараёни муҳим роль ўйнайди, ўқувчининг тафаккур жараёнини кенгайтиришнинг энг муҳим воситаси эса китоб ўқиш билан белгиланади. Ўқувчиларнинг китобга ўқишга бўлган интилиш ва қизиқишларини қўйидагича амалга оширсак мақсадга мувофиқ бўлади.

Жумладан:

- Китоб ўқишга бўлган қизиқиш ўқувчининг ўз ақлий меҳнати натижасидан қаноатланиш ҳисси билан узвий боғлиқдир, ушбу ҳис-туйғу ўқитувчининг рағбатлантирилиши билан намоён бўлади ва ўқувчида китоб ўқишга бўлган истагни ва иштиёқни шакллантиради;

- Китоб ўқишга бўлган истаг ва иштиёқнинг шаклланиши натижасида ўқувчининг маънавий ва маданий эҳтиёжлари қондирилади ва жамиятдаги

маънавий кадриятлар, маданий меъёрлар, шахслараро муносабатларни эгаллаш жараёни тезлашади;

- Китоб ўқишга бўлган эҳтиёж ўқувчининг интеллектуал- маънавий даражасининг ўсишига олиб келади ва натижада ўқувчи ўқув материалларини ўзлаштиришда ўз ҳаракат дастурини түзиш имкониятига эга бўлади;

- Таълим жараёнида амалдаги ўқув режага мувофиқ ҳафтада (1 соат) тарбиявий дарс учун ажратилган, айнан ушбу тарбиявий соат жараёнида ўқувчиларнинг ҳар бир ўқиган бадиий асари учун 100 баллиқ рейтинг тизимига асосан (5 балл) ҳисобида баҳолаш тизимини таълим амалиётига жорий этишни ҳаётий заруриятнинг ўзи тақоза этмоқда. 1-чизма.

Ушбу объектив реаллиқ узлуксиз таълимнинг барча бўғинларида қуйидаги имкониятларни яратди;

1. Ўқувчиларда китоб ўқишга бўлган эҳтиёжнинг вужудга келиши уларда ўқув материалларини ўзлаштириш жараёнини жадаллаштиради;

2. Ўқувчиларнинг ўқув-билув фаолиятида интеллектуал-маънавий тараққиётини таъминлайди;

3. Ўқувчиларда ахборот-коммуникацион технологиялар ёрдамида мустақил билим олиш қўникмаларининг шаклланишига имконият яратди;

4. Ўқувчилар ўртасида ўзаро соғлом ижодий-маънавий муҳитни шакллантиради;

5. Ўқув материалларини ўзлаштириш жараёнида ўқувчиларда мантиқий тафаккурнинг шаклланиш жараёнини жадаллаштиради;

Шу нуқтаи назардан китобхонлик маданияти ва китоб ўқиш эҳтиёжи ўқувчининг ўқув фаолияти мазмунига айланар экан, ўз-ўзидан таълим мазмунини ўзлаштириш жараёни мантиқан фаоллашиши натижасида ўқув жараёнида таълимнинг сифати таъминланади. Демак китобхонлик маданияти таълим сифатини таъминлар экан, таълим сифатини қуйидагича изоҳлаймиз. Ўзбек тилининг изоҳли луғатида сифатга шундай таъриф берилади.

Сифат – махсулот ёки ишнинг яроқлилик даражаси, қўйилган талабларга қанчалик жавоб бера олишини белгилловчи хусусиятидир. Шундан келиб чиқиб **таълим сифати** – Давлат Таълим Стандартлари доирасида ижтимоий-иқтисодий тараққиёт талаблари асосида ўқувчиларда билим, қўникма ва малакалар билан бирга уларда ҳаётий компетенцияларни шакллантириш учун ўқитувчининг ўқув жараёнини замонавий ахборот технологиялари асосида ва ўқитишнинг замонавий усулларини қўллаган ҳолда тапшиқ этиши, ўқув жараёнини шахсга йўналтирилган таълим параметрлари негизида доимий равишда ривожлантириб, такомиллаштириб бориши заруриятидир.

Хулоса қилиб айтиладиган бўлсак, китобхонлик маданияти таълим жараёнида ўқувчиларнинг ақлий фаолликларини таъминлаб, билиш фаолиятларини жадаллаштириш имконини беради. Шу нуқтаи назардан китобхонлик маданияти таълим жараёнида таълимнинг анъанавий моделидан шахсга йўналтирилган янги таълим моделига ўтиш ва бунда ўқитувчи-ўқувчи ҳамда замонавий ахборот технологиялари фаолияти алоқадорлигини таъминлаш ва таълимнинг замонавий ўқитиш усулларини қўллаш талаби билан бевосита боғлиқ бўлиб алоҳида дидактик аҳамият касб этади.

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш

бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сон Фармони.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида” 2019 йил 29 апрелдаги ПФ-5712-сон Фармони.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Умумий ўрта ва ўрта махсус, касб-хунар таълимининг давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида”ги 187-сонли Қарор.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 12 январдаги “Китоб махсулотларини чоп этиш ва тарқатиш тизимини ривожлантириш, китоб мутлааси ва китобхонлик маданиятини ошириш ҳамда тарғибот қилиш бўйича комиссия тузиш тўғрисида”ги фармойиши.

РЕЗЮМЕ

Ушбу мақолада китобхонлик маданиятини ривожлантириш истикболлари, ўқувчиларнинг интеллектуал-маънавий даражасининг ўсишида китобхонлик маданиятининг дидактик имкониятлари таҳлил қилинган.

РЕЗЮМЕ

В статье проанализированы перспективы развития читательской культуры учащихся, раскрыты возможности и значение повышения уровня читательской культуры в интеллектуально-духовном развитии молодёжи.

SUMMARY

In the article the author analysed the development of reading culture of learners and the hidden abilities of students and the importance of increasing the level of reading culture in the intellectual-spiritual development of the youth..

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARDA VATANPARVARLIK TUYG'USINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

A.I. Ismatov - katta o'qituvchi

F. Isroilova - katta o'qituvchi

Jizzax davlat pedagogika instituti

Таянч сўзлар: vatanparvarlik, axloq, vatan tuyg'usi, sodiqlik, insonparvarlik, el-yurt, milliy ana'ana, ota-bobolarimiz, xalq, millatlar, vatan.

Ключевые слова: патриотизм, нравственный, чувство родины, искренность, гуманитарный, страна, национальная традиция, предки, народ, нации, родина.

Key words: patriotism, moral, feeling of home land, sincerity, humanitarian, national tradition, ancestors, folk, nations, homeland.

Ma'lumki, xalqning vatanparvarlik tarbiyasi uzoq asrlar davomida shakllangan ajdod-avlodlarning axloqiy, ma'rifiy shakllanishi va kamolotida muhim o'rin egallab kelgan. Vatanparvarlik tuyg'usining inson taqdiridagi ahamiyati shundaki, u doimo o'zining hayotiyiligi, ta'sirchanligi, mehr-muruvvatligi bilan Vatanni mustahkamlashga, xalqni birlashtirishga xizmat qiladi. Vatanparvarlik tuyg'usi doimo hayot va inson muammolarini moddiy va ma'naviy jihatdan hal etishda o'z ta'sirchanligini namoyish etadi. Tarbiyaning dolzarb masalalarini yechishda asos bo'lib xizmat qiladi.

Vatanparvarlik tuyg'usi millatning barqarorligini ko'rsatuvchi va o'zbek xalqining qalbidan chiquvchi, mehr va muruvvat madaniyatini ifodalovchi fikrdir.

“Vatan tuyg'usi” kitobida yozilishicha, “vatanparvarlik, umuminsoniy qadriyatlariga sodiqlik, ularni asrab-avaylash bilan birga yangi zamon talablariga mos ravishda takomillashtirib boorish-taraqqiyot mezonini, milliy ravnaq asosi. Bunday ruhiyatdagi odam hech qachon bironvaga tazyiq qilmaydi, shafqatsizlik va zo'ravonlik kab g'ayriinsoniy illatlarga hamisha nafrat bilan qaraydi. O'z tabiatiga mos ravishda bag'ri keng va muruvvatli bo'ladi”.

Darhaqiqat, vatanparvarlik tuyg'usi – insonlarning insonlarga nisbatan mehr-oqibatligi, saxovatligi, muruvvatligi, boshiga og'ir kun tushganda hammadlik demakdir. Oynisa Musurmonovning ta'kidlashicha “vatanparvarlik – ona zaminida yashayotgan millatdan, insonlardan, ijtimoiy ahvolidan qat'i nazar barcha insonlarga nisbatan g'amxo'rlikdir”.

Pedagogik olimlarimiz to'g'ri ta'kidlashganidek, vatanparvarlik kasbi “Vatanni sevish, u bilan g'ururlanish, ona yurt erishgan muvaffaqiyatlardan quvonish, uning istiqboli uchun qayg'urish kabi his-tuyg'ularda yorqin namoyon bo'ladi”.

“Vatanparvarlik vatanga nisbatan sadoqat bilan xizmat qilish, uni dushmanlardan himoya etish, yurt tinchligini asrash, uning ozozdligi, mustaqilligi, ravnaqi va farovonligi uchun kurash, milliy manfaatlarni himoya qilishda ko'rinadi.

Vatanparvarlik - ona zaminga muhabbat, uni sevish, e'zozlash, vatan ravnaqiga har bir fuqaroning o'z hissasini qo'shishga erishishi. Vatanparvarlik-o'zbek xalqining madaniy meroslari, san'at, me'morchilik yodgorliklarini asrab-avaylash, uning tarixi va bugungi kundagi ahamiyatini bilish.

Vatanparvarlik - kishining tug'ilib o'shan, kamol topgan joy, zamin, o'lkaga bo'lgan muhabbatini, munosabatlarini ifoda etadigan ijtimoiy va ma'naviy-axloqiy xislatlari, fazilatlaridir.

Vatanparvarlik insonning o'z Vatanga muhabbatini va uni asrashga bo'lgan intilishini anglatadi. Ota-bobolarimiz, ulug' ajdodlarimiz va allomalarimiz Vatanga muhabbat va sadoqatini ifoda etish borasida ajoyib namunalar ko'rsatganlar. Jumladan, yurtimiz dovruqini dunyoga taratgan buyuk ajdodimiz Najmiddin Kubroning jasorati Vatanga fidoyilikning yorqin misoli bo'la oladi. Bu yurtdoshimiz Vatanga mo'g'ullar bosqinidan xabar topib, birinchilardan uning himoyasiga o'tlanadi.

Najmiddin Kubroning xalq orasidagi obro'-e'tiborini nazarda tutib, mo'g'ullar hukmdori unga shaharni tashlab, o'zi ihtiyor qilgan tarafdagi ketishini taklif etadi. O'z jonini saqlab qolish yo'lida Vatanni dushmanga topshirishni or deb bilgan alloma boshqichilarga qarshi jangga kiradi va mardlarcha tug' ko'tarib, lashkarni olg'a chorlab borayotgan holatda halok bo'ladi. U tug'ni shunchalar jon-jahdi bilan ushlagan ediki, bayroqni allomaning qo'lini kesib ajratib olganlar.

“Vatanni sevmoq iymondandir”, degan hikmat bejiz aytilmagan. Demak, insonning o'zi tug'ilib o'sgan joyi, yurti, yor-do'stlari va yaqinlarini bog'lovchi Vatanni sevishi, ardoqlashi iymon ifodasidir. Shunday ekan, Vatanga muhabbat qo'yish, uni ardoqlash, asrash, uning ravnaqi yo'lida kuch-g'ayrat sarflash barchaning farzandlik burchidir.

Shunday ekan, boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish ta'lim mazmunini takomillashtirishda muhim o'rin tutadi. Bu jarayonda kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning vatanparvarlik, insonparvarlik va axloqiy ko'nikmalari malakalari ma'lum darajada shakllangan bo'ladi.

Sanab o'tilgan bu sifatarni kichik maktab yoshidagi o'quvchilar ongiga singdirish uchun quyidagi shart-sharoitlarga amal qilish zarur:

-o'quvchilarda vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishni ijtimoiy hayot sharoitlari bilan bog'lab olib borish;

-o'quvchilarni ijtimoiy yo'naltirish, ijtimoiy faolligini oshirishga qaratilgan amaliy faoliyatini tashkil etish;

-ijtimoiy onglik ijtimoiy hayot vaziyatlaridan to'g'ri yo'l topib chiqish olish ma'naviyatlilik, komillik belgisi ekanligini tushuntirish;

-o'quvchilarda vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish, ijtimoiy faol etib tarbiyalashda boshlang'ich ta'limdagi fanlarning imkoniyatlaridan foydalanish;

-dars va darsdan tashqari jarayonidagi ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, tarbiyaviy ishlar uzviyligini ta'minlash;

-aniq faktlar va dalillarga ega bo'lgan misollar asosida vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish va h.k.

Ushbu fikrlarning xulosasi o'rnida shuni ta'kidlash mumkinki, demokratik jamiyat qurayotgan bir sharoitda boshlang'ich ta'limda kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Shu munosabat bilan boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishda ularda ijtimoiy munosabatlarga faol kirishish, o'z-o'zini anglash, milliy qadriyatlarini bilish kabi ko'nikma va malakalarini rivojlantirish muhim sanaladi.

Chunki, rivojlantirish boshlang'ich ta'limda o'qitiladigan barcha fanlarning integratsiyalashayotgan, huquqiy demokratik davlat qurishga intilayotgan O'zbekiston Respublikasida ushbu jarayonda faol ishtirok eta oladigan, o'z mustaqil fikriga ega, g'oyaviy jihatdan yetuk o'quvchilarni tarbiyalash ta'lim tizimidagi dolzarb muammolardan sanaladi. Bugungi kunda boshlang'ich ta'limda o'quvchilarni "ommaviy madaniyat", diniy ekstremizm, g'iyohvand singari salbiy illatlarga nisbatan immunitetni tarkib toptirish, ta'lim sohasida muhim ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarni va tarbiyaviy ishlarni tashkil etish, shu asosda kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni vatanparvarlik, vatanparvarlik tuyg'ulariga ega bo'lgan, salbiy illatlarga qarshi faol kurasha oladigan etib tarbiyalash davr talabidir.

Demak, vatanparvarlik tuyg'usi kishilardagi ijobiy xislat bo'lib, Ozod va Obod Vatan, Erkin va farovon hayot qurishdek jarayonning faol ishtirokchisi bo'lishni talab etadi. Shuning bilan birga vatanparvarlik tuyg'usi nafaqat

vatanni asrash, uni sevrish, balki ijobiy ta'sir etuvchi faoliyati va qahramonlik namunasi hamdir.

Shuni aytish kerakki, boshlang'ich ta'lim o'quvchilarda hayotidagi dastlabki tizimli ravishda ta'lim va tarbiya berish bosqichidir. Chunki, boshlang'ich ta'limda o'quvchilarga ta'lim berish bilan birga ularning ongi, vatanparvarlik tuyg'ularining shakllanishida ham muhim davr hisoblanadi.

Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning vatanparvar, sofdil va adolatli, rahmdil, o'z vatanning jonkuyari, axloqiy fazilatlarini shakllanishi boshlang'ich ta'limdagi egallagan bilim va tarbiyalanishiga bog'liq. Shunga ko'ra boshlang'ich ta'lim oldida turgan vazifa o'quvchilarga bilim berish bilan birga murakkab tarbiyaviy ishlarni amalga oshirishlari lozim. Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni vatanparvar shaxs bo'lib shakllanishida boshlang'ich ta'lim muhim rol o'ynashi ajralib turadi.

Vatanparvarlikni shakllantirishda o'quvchining faoliyati muhim o'rin tutadi. Ya'ni, o'quvchi o'z faoliyatida tahlil va tafakkur qilishi bilan katta ahamiyatga ega. Demak, vatanparvarlikni shakllantirishda unga mos sharoit yaratuvchi muhit va tarbiyaning roli nihoyatda yuksak.

Xulosa qilib aytganda, hozirgi kunda, boshlang'ich ta'lim o'qituvchilari oldida muhim vazifalardan biri vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish uchun qulay muhit yaratish, o'zini-o'zi tarbiyalash, iroda va ishonch tuyg'ularini ular ongida shakllantirish bo'lib hisoblanadi. Shundagina bugungi ta'lim tizimi oldida turgan kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash kabi muhim masalalar o'z yechimini topadi. Bunday faoliyatga tayyorlash avvalo boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining zimmasiga katta mas'uliyatlar yuklaydi.

Adabiyotlar

1. Ochilova B. Milliy-manaviy yuksalishda meros, qadriyatlar va vorislik. - Toshkent: «Dstiqlol», 2009.
2. Bobomirzayev H. Xalq og'zaki ijodi va ta'lim-tarbiyaning samaradorligi. ИЛИИ КЎРСАТИЛМАГАН.
3. Mahkamov U.I. O'quvchilarning axloqiy madaniyatini shakllantirish muammolari. -T.: "Fan" 1995.
4. Mahkamov U.I. Axloq odob saboqlari. -T.: "Fan" 1994.
5. Mavlonova R.A. O'quvchilarning milliy ma'naviyatini shakllantirishda boshlang'ich ta'limning o'rni.
6. O'rta Osiyoda pedagogik fikr taraqqiyotidan lavhalar. -T.: "Fan" 1996.

РЕЗЮМЕ

Maqolada hozirgi kunda, boshlang'ich ta'lim o'qituvchilari oldida muhim vazifalardan biri vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish uchun qulay muhit yaratish, o'zini-o'zi tarbiyalash, iroda va ishonch tuyg'ularini ular ongida shakllantirish haqida soz boradi. Shuningdek, bugungi ta'lim tizimi oldida turgan kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash kabi muhim masalalar talqin qilingan.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается одна из главных задач, стоящих сегодня перед учителями начального образования, как создать благоприятные условия для развития патриотических чувств, самообразования, формирования силы воли и уверенности в себе. Обсуждается также важность патриотического воспитания младших школьников, являющимся актуальным в современной системе образования.

SUMMARY

One of the main tasks facing primary education teachers today is how to create comfortable conditions for the development of patriotic feelings, self-education, the formation of willpower and self-confidence. The author also discuss the importance of patriotic education for younger students that is considered to be actual in the modern education system.

ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ ЖАРАЁНИДА ПЕДАГОГИК МОНИТОРИНГНИНГ АҲАМИЯТИ

Г.Қ.Каримова – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори

Тошкент шаҳар халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва ularни малакасини ошириш ҳудудий маркази

Таянч сўзлар: педагогик мониторинг, шахсга йўналтирилган таълим, мониторинг, таълим-тарбия, кузатиш, назорат, таҳлил, инновация.

Ключевые слова: педагогический мониторинг, личностно-ориентированное обучение, мониторинг, воспитательный, наблюдение, анализ, контроль, инновация.

Key words: pedagogical monitoring, person-oriented education, monitoring, educational, observation, analysis, control, innovation

Ўзбекистонда умумий ўрта таълим муассасалари таълимини ривожлантиришнинг асосий мақсади таълимнинг ички тузилишини мазмунан такомиллаштиришдан иборат. Бу йўналишни татбиқ этишнинг зарурий шартларидан бири таълим соҳасида олиб борилаётган ислохотлар яъни, таълим жараёнининг шахсга йўналганлиги ва индивидуаллаштирилиши, таълим муассасаларининг хилма-

хиллиги ва таълим дастурларининг янгилиги, инновацион жараёнларни фаол қўллаб-қувватлаш ва жамиятнинг таълим фаолияти, таълимни ривожлантиришда фаол иштироки саналади.

Президентимиз Ш.М.Мирзиёев таъкидлаганларидек, "Таълим соҳасини ривожлантириш, ҳозирги давр талабига мослаштириш, эҳтиёжлар асосидаги таълим жараёнини ташкиллаштириш асосий мақсадимиздир.